

Burgers zien toe op komende verkiezingen

23 augustus 2023

Het vertrouwen in politiek en media is niet eerder zo laag geweest als in deze tijd. Ook is er sprake van polarisatie. Beide dragen bij aan vragen over verkiezingen in Nederland. En dat is een bedreiging voor het functioneren van de democratie. Burgers zien nu toe op een goed verloop van het verkiezingsproces. Een eerste proef is achter de rug: Provinciale Statenverkiezingen op 15 maart jl.

Verkiezingen in spannende tijden

De spanningen lopen soms hoog op in Nederland. De Covidperiode waarin overheden het niet zo nauw namen met de burgerrechten, hebben het vertrouwen in een integere overheid geschaad. Ook de discutabele mediale berichtgeving heeft tot een stemming van wantrouwen geleid.

Verkiezingen zijn in Nederland een van de weinige mogelijkheden, zij het slechts

eens in de vier jaar, om een koerswijziging te bewerkstelligen. Ofschoon velen de hoop op het effect van stemmen hebben opgegeven, neemt een meerderheid toch nog de moeite om naar het stemlokaal te gaan.

Daar aangekomen doen overwegend vrijwilligers, burgers en ambtenaren, hun best om het proces zo goed, eerlijk en transparant mogelijk te laten verlopen. Hiermee worden de kansen op fraude tijdens het proces zo klein mogelijk gehouden.

Burgers als toezichthouders

Ruim 1.100 mensen hebben deelgenomen aan de controle van de Provinciale Statenverkiezingen op 15 maart. Het ging om initiatief georganiseerd door de burgerorganisaties Voorwaarheid, Ik De Burger, Samen voor Nederland en Police for Freedom.

Het zal sommigen als overdreven achterdochtig overkomen, maar toch merken de burgerobservatoren een aantal 'leermomenten' op die bij doorvoering tot een meer robuust verkiezingsproces kunnen leiden. Zeker nu ook bij de komende verkiezingen weer 2,4 miljoen ouderen via de post kunnen stemmen. Een fenomeen dat voor het eerst werd toegepast bij de kamerverkiezingen van 2021.

Een vergelijkbare werkwijze vond plaats bij de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten van 2020. Hierbij won Jo Biden. Maar de aanwijzingen voor grootschalige misstanden, vooral door de miljoenen slecht controleerbare per post uitgebrachte stemmen, gaven aanleiding tot veel fouten en regelrechte malversaties. Omdat hiermee de 'gevreesde' kandidaat Trump verloor, werd er al het zwijgen toegedaan.

De waarnemers, die landelijk in Nederland in 2021 actief waren, constateerden in 27 procent van de gevallen 'onregelmatigheden', [schrijft De Andere Krant](#).

Ondanks deze 'onregelmatigheden' waren de meeste observatoren toch tevreden over het verloop van de verkiezingen en willen dat ook geen harde conclusies aan de waarnemingen verbinden.

Ze vinden het belangrijker te leren van de ervaringen, zodat bij de aanstaande Tweede Kamerverkiezingen nog betere onafhankelijke controle kan plaatsvinden. *"Ons doel is uiteindelijk te zorgen voor meer vertrouwen in de uitslag van de*

verkiezingen.”

Kiesraad: Ernstige fouten Tweede Kamerverkiezingen 2021

Concrete aanleiding voor dit initiatief was de erkenning in juli 2022 van zowel de Kiesraad als de rechtbank in Amsterdam dat er sprake was van ernstige fouten bij de Tweede Kamerverkiezingen van 2021. In een aangespannen zaak stelden kiezers die hadden gestemd op Willem Engel (Lijst 30), dat zij hun stem niet terugzagen in de uitslag.

Hierop startte het project ‘Controle Verkiezingen’, en werden vrijwilligers opgeroepen om zich beschikbaar te stellen. *“We deden dit met een positieve insteek”,* verklaart Dennis Spaanstra, woordvoerder van Police for Freedom. *“We gaan er niet vanuit dat er fraude wordt gepleegd. Maar we vinden het wel belangrijk dat het publiek veel nauwer wordt betrokken bij het verkiezingsproces. De verkiezingen staan aan de basis van onze democratie en onze grondrechten.”*

Leerzame waarnemingen

Er is in 2021 een aantal waarnemingen gedaan die zeker bij verbetering het verkiezingsproces meer solide maken en minder aanleiding geven tot wantrouwen.

Een paar punten uit de waarnemingen:

- Geen of slechte vergrendeling van containers.
- Overvolle stembussen, al in de ochtenduren.
- Digitaal stemmen in de mobiele stemlokalen.
- Te weinig tellers, vermoeide tellers, telfouten, geen toepassing van het 4-ogen-principe.
- Tellers die rode potloden gebruiken.
- Gebruik van glad papier waardoor de ingevulde stem mogelijk uitwisbaar was.
- Verbod op fotograferen van processen-verbaal, processen-verbaal die niet ingevuld of afgerond waren, wijzigingen op processen-verbaal nadat de

handtekening was gezet.

- Vrije beschikbaarheid van niet-gebruikte stembiljetten, geen registratie van aantallen niet-ingevulde stembiljetten.

In de meeste gevallen werden de burgerobservatoren vriendelijk in de stemlokalen ontvangen, ofschoon dat niet overal het geval was. Veel voorzitters van een stembureau wisten niet dat burgers het wettelijk recht hebben om over de schouders van een verkiezingsbureau mee te kijken en hun werkzaamheden vast te leggen.

Burgertoezicht zou wellicht niet nodig moeten zijn. Maar het zijn tijden waarin een groot wantrouwen heerst. Alleen openheid kan het vertrouwen herstellen. En natuurlijk een kabinet die problemen van de burgers oplost in plaats van veroorzaakt en over veel zaken niet eerlijk is.

[Meer informatie](#) over deze burgertoezicht.